

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԽՈՇՈՐ ԳՈՐԾԱՐՔ ԿՆՔԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ԿԱՅԱՑՄԱՆ ԿԱՐԳՆ ՈՒ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Անուշ Մովսիսյան

ՀՀ ԳԱԱ, իրավագիտության ֆակուլտետ, մագիստրոս
anush27movsisyan@mail.ru, +374 77 404013

Սահակ Մանուկյան

ԵՊՀ, հանրային կառավարման ամբիոն, ի.գ.թ.
manukyansahak@gmail.com, +374 95 242520

Աշխատանքում հանգամանորեն ուսումնասիրվել է խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշման կայացման կարգը, անդրադարձ է կատարվել որոշման կայացման հարցում տնտեսական ընկերությունների կառավարման մարմինների փոխհարաբերություններին, վեր են հանվել այդ ոլորտում առկա հիմնախնդիրները, ուսումնասիրվել է նաև միջազգային փորձը և խոշոր գործարքի ինստիտուտի կատարելագործման նպատակով առաջարկվել են հնարավոր իրավական լուծումներ:

Հիմնաբառեր. խոշոր գործարք, բաժնետիրական ընկերություն, տնտեսական ընկերություն, կառավարման մարմին, էական պայման, ակտիվների հաշվեկշռային արժեք:

Կորպորատիվ հարաբերություններում առանձնահատուկ նշանակություն ունի ժողովրդավարության սկզբունքը: Այս սկզբունքի էությունն այն է, որ կորպորացիայի կառավարման ընթացքում որոշումները կայացվում են ձայների մեծամասնությամբ, և դրանք պարտադիր են ընկերության կառավարման մարմինների և մասնակիցների կամ բաժնետերերի համար: Այս սկզբունքը ուղղակիորեն կապ ունի կորպորատիվ իրավահարաբերությունների հաջորդ սկզբունքի հետ, որը ենթադրում է փոքամասնության կամքի ենթարկումը մեծամասնությանը, այսինքն՝ մեկ բաժնետիրոջ կամ ընկերության մեկ մասնակցի կամքը դեռ ամբողջ ընկերության կամքը չէ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ընկերությունն ունի միայն մեկ մասնակից: Տվյալ պարագայում ընկերության կամքը ձևավորվում է կազմակերպության մասնակիցների ընդհանուր ժողովում քվեարկությամբ, որտեղ ընկերության մասնակիցն արտահայտում է իր կամքը, իսկ ընկերության մասնակիցների կամ խորհրդի անդամների միասնական կամարտա-

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

հայտությունը հանգեցնում է իրավաբանական անձի կամքի ձևավորմանը [1, էջ 28]:

«Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» [2] և «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին»[3]օրենքների համաձայն, որպեսզի գործարքի կնքման վերաբերյալ որոշումը համարվի պատշաճ կայացրած, անհրաժեշտ է երկու պայմանների առկայություն՝

- գործարքի կնքմանն ուղղված կամքը պետք է ձևավորվի դրա լիազորությունն ունեցող մարմնի կողմից.
- գործարքի կնքման մասին որոշումը պետք է ընդունվի օրենքի և կանոնադրության պահանջներին համապատասխան:

Հարկ է նշել, որ խոշոր գործարքների կնքման վերաբերյալ որոշումների կայացման կարգը տարբերվում է՝ պայմանավորված բաժնետիրական և սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների առանձնահատկություններով: Այսպես՝ խոշոր գործարքի կնքման վերաբերյալ որոշում կայացնելու ընթացակարգն առավել մանրամասն կարգավորվում է «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքում, որի 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշումը, որի առարկա է հանդիսանում գույքը, որի արժեքը գործարքը կնքելու մասին որոշումն ընդունելու պահի դրությամբ կազմում է ընկերության ակտիվների հաշվեկշռային արժեքի 25-ից 50 տոկոսը, պետք է ընդունվի խորհրդի կողմից միաձայն, ընդ որում՝ խորհրդից դուրս եկած անդամների ձայները հաշվի չեն առվում: Այն դեպքում, երբ գործարք կնքելու մասին որոշումը խորհրդի կողմից չի ընդունվել, ապա խորհուրդն իրավունք ունի որոշում ընդունել՝ հարցը ընդհանուր ժողովում քննարկելու մասին: Այդ դեպքում գործարքը կնքելու մասին որոշումն ընդունվում է ժողովի կողմից դրան մասնակցող բաժնետերերի ձայների $\frac{3}{4}$ -ով, եթե ընկերության կանոնադրությամբ ձայների առավել մեծ քանակ սահմանված չէ:

«Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի 60-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է նաև, որ եթե գործարքի առարկա հանդիսացող գույքի արժեքը գործարքը կնքելու մասին որոշումն ընդունելու պահի դրությամբ կազմում է ընկերության ակտիվների հաշվեկշռային արժեքի 50 տոկոսից ավելին, ապա գործարքը կնքելու մասին որոշումն ընդունվում է ժողովի կողմից՝ դրան մասնակցող բաժնետերերի

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

(քվեարկող բաժնետոմսերի սեփականատերերի) ձայների 3/4-ով, եթե ընկերության կանոնադրությամբ ձայների առավել մեծ քանակ սահմանված չէ:

Վերոնշյալ նորմերի վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ էական բացթողում կարելի է համարել այն, որ բաժնետիրական ընկերության միանձնյա գործադիր մարմինը գրկված է բաժնետերերի արտահերթ ժողով հրավիրելու և բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի օրակարգում հարցեր ներառելու հնարավորությունից, սակայն պետք է փաստել, որ հենց միանձնյա գործադիր մարմինն է տիրապետում այս կամ այն հարցերի վերաբերյալ ամբողջական տեղեկության, որն անհրաժեշտ է առկա հարցերի վերաբերյալ ճիշտ որոշումներ կայացնելու համար: Կարծում ենք, որ լինելով ինչպես կամք ձևավորող, այնպես էլ կամք արտահայտող մարմին՝ գործադիր մարմինը պետք է խորհրդակցական ձայնի իրավունքով մասնակցություն ունենա կազմակերպության կողմից առավել կարևոր որոշումների ընդունման գործում: Այնուամենայնիվ, «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի 84-րդ հոդվածի համաձայն՝ բաժնետերերի տարեկան և արտահերթ ժողովների հրավիրումը, առաջարկված հարցերը ժողովի օրակարգ ներառումը, ինչպես նաև դրանց օրակարգերի հաստատումը դասվում են ընկերության խորհրդի բացառիկ իրավասությանը, ընդ որում խորհրդի մերժման որոշումը կարող է բողոքարկվել դատական կարգով:

Սակայն, ինչպես նշում է Վ. Ավետիսյանը, թեև 72-րդ հոդվածի 6-րդ մասը նախատեսում է բաժնետերերի ներկայացված առաջարկը խորհրդի կողմից մերժելու դեպքում այն դատական կարգով բողոքարկվելու հնարավորության, միևնույն է, այդ իրավունքների դատական կարգով պաշտպանությունը արդյունավետ չի, քանի որ գործնականում մինչև գործի քննության ավարտը ժողովը կարող է գումարվել, և այդ դեպքում բաժնետիրոջ թեկուզև դատարանի կողմից բավարարված պահանջը որևէ գործնական կիրառություն չի ունենա[4, էջ 306]:

Իսկ ինչ վերաբերում է սահամանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություններին, ապա պետք է արձանագրել, որ այս դեպքում նման խնդիր չկա, քանի որ «Սահամանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» օրենքի 37-րդ և 38-րդ հոդվածներում ամրագրված նորմերի համաձայն՝ հերթական և արտահերթ ընդհանուր ժողովները հրավիրվում են գործադիր մարմնի կողմից:

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Այսինքն՝ բաժնետիրական ընկերությունների դեպքում միանձնյա գործադիր մարմնի կողմից խոշոր գործարքների կնքման հետ կապված որոշումների կայացման վերաբերյալ բաժնետերերի ընդհանուր ժողով առաջարկություններ ներկայացնելու իրավունքի բացակայությունը ստեղծելու է մի իրավիճակ, որ եթե այդ հարցերը ճիշտ ժամանակին ժողովը քննարկման չդնի, այն կարող է բացասական հետևանքներ առաջացնել այդ տնտեսական ընկերության համար: Օրինակ՝ ընդհանուր ժողովի համապատասխան որոշման բացակայության դեպքում միանձնյա ղեկավար մարմինը կարող է գնալ լիազորությունների սահմանազանցմամբ գործարքի կնքման, կամ հակառակը՝ ընկերության համար շահավետ գործարքը կարող է չկնքվել համապատասխան որոշման բացակայության կամ ուշացման պատճառով:

Նշված բացթողումն առանձապես ակնառու է դառնում, երբ խոշոր գործարքներ կնքելու ժամանակ գործարքի առարկա գույքի արժեքը գերազանցում է ընկերության ակտիվների հաշվեկշռային արժեքի 50 տոկոսը, և ըստ օրենքի պահանջվում է գործարքը կնքելու մասին ընդհանուր ժողովի որոշում: Փաստորեն, այս դեպքում պարտադիր կերպով տեղի է ունենում երկակի հաստատում, այսինքն՝ սկզբում խորհուրդը որոշում է ընդունում հարցն ընդհանուր ժողովի օրակարգում ներառելու վերաբերյալ, այնուհետև ընդհանուր ժողովը կայացնում է գործարք կնքելու մասին որոշում: Վերոնշյալից հետևում է, որ հնարավոր են դեպքեր, երբ գործարքը համապատասխանում է ընդհանուր ժողովի կողմից քննարկման ենթակա գործարքների չափանիշներին, սակայն խորհուրդը կարող է բացառել գործադիր մարմնի ներկայացրած գործարքն ընդհանուր ժողովի կողմից քննարկելու, ինչպես նաև այդ գործարքը կնքելու հնարավորությունը: Կարծում ենք՝ նման իրավիճակը խորհրդի դերի անհիմն չափազանցված լինելու մասին է վկայում:

Այսպիսով՝ խոշոր գործարքի կնքման մասին որոշումներ կայացնելու հարցում բաժնետիրական ընկերությունների գործադիր մարմինների համագործակցության հստակ մեխանիզմների բացակայությունը իսկապես լուրջ խնդիրներ է առաջացնում բաժնետիրական ընկերությունների համար: Ինչպես արդեն նշեցինք, եթե խոշոր գործարքի առարկայի արժեքը կազմում է ընկերության ակտիվների հաշվեկշռային արժեքի 25-ից 50 տոկոսը, խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշումը

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ընդունում է խորհուրդը միաձայն, իսկ եթե որոշումը խորհրդի կողմից միաձայն չի ընդունվում, ապա խորհուրդն իրավունք ունի որոշում ընդունել հարցը ընդհանուր ժողովում քննարկելու մասին: Փաստորեն կարող է ստեղծվել մի իրավիճակ, երբ խորհուրդը նշված հարցի վերաբերյալ համաձայնության չգալու և համապատասխան որոշում չկայացնելու դեպքում իրավունք ունի հարցը չհանձնել ընդհանուր ժողովի հետագա քննարկմանը:

Նշված խնդիրը լուծելու նպատակով առաջարկում ենք վերոնշյալ դրույթում փոփոխություններ կատարել, այն է՝ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի 61-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ պարբերության մեջ «իրավունք ունի» բառերը փոխարինել «պարտավոր է» բառով, որով խորհրդի ոչ թե իրավունքը, այլ պարտականությունը կդառնա գործարքների կնքման մասին որոշում կայացնելու վերաբերյալ հարցի քննարկումը հանձնել ընդհանուր ժողովին, եթե խորհրդի անդամները չկարողանան վերջնական համաձայնության գալ:

Կարծում ենք, որ լինելով ինչպես կամք ձևավորող, այնպես էլ կամք արտահայտող մարմին՝ գործադիր մարմինը պետք է խորհրդակցական ձայնի իրավունքով մասնակցություն ունենա ընկերության կողմից առավել կարևոր որոշումների՝ խոշոր գործարքների կնքման վերաբերյալ որոշումների ընդունման գործում:

Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների դեպքում խոշոր գործարք կնքելիս ընկերության գործադիր մարմինների համագործակցության կարգը տարբերվում է բաժնետիրական ընկերություններից, քանի որ այս դեպքում գործադիր մարմինը տիրապետում է լիազորությունների ավելի լայն շրջանակի: Այսպես, համաձայն «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» օրենքի 37-րդ և 38-րդ հոդվածների՝ հերթական և արտահերթ ընդհանուր ժողովը իրավիքով է գործադիր մարմնի կողմից, իսկ ըստ 39-րդ հոդվածի՝ ժողովի օրակարգը ձևավորում է գործադիր մարմինը, ինչն իր հերթին հնարավորություն է տալիս նրան ընդհանուր ժողովի քննարկմանն անարգել ներկայացնել խոշոր գործարքներ կնքելու վերաբերյալ հարցերը: Նույն հոդվածի համաձայն ընկերության ցանկացած մասնակից իրավասու է առաջարկ ներկայացնել ընդհանուր ժողովի օրակարգում լրացուցիչ հարցեր ընդգրկելու հա-

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

մար, ընդ որում, որպես կանոն, գործադիր մարմինն իրավասու չէ փոփոխություններ կատարել ընդհանուր ժողովի օրակարգում ընդգրկվելու նպատակով առաջարկված լրացուցիչ հարցերի ձևակերպումներում:

Չնայած սահմանափակ պատասխանատվությամբ և բաժնետիրական ընկերությունների ղեկավար մարմինների միջև համագործակցության էական տարբերությանը՝ թե՛ բաժնետիրական ընկերությունների, թե՛ սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին օրենքները սահմանում են, որ գործադիր մարմինը հաշվետու է ընդհանուր ժողովին և տնօրենների խորհրդին, և այս առումով պետք է ընդունել, որ սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների գործադիր մարմինների միջև համագործակցության մեխանիզմի կառուցակարգը առավել նախընտրելի է, քան բաժնետիրական ընկերություններինը:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ բաժնետիրական և սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունները մասնավոր իրավունքի սուբյեկտներ են, որոնց մասնակիցները, որպես կանոն պետք է հնարավորություն ունենան ակտիվորեն մասնակցելու ընկերության անմիջական ղեկավարմանը, ուստի առաջարկում ենք, որ գործադիր մարմինը, լինելով ինչպես կամք ձևավորող, այնպես էլ կամք արտահայտող մարմին, խորհրդակցական ձայնի իրավունքով մասնակցություն ունենա ընկերության կողմից առավել կարևոր որոշումների՝ խոշոր գործարքների կնքման վերաբերյալ որոշումների ընդունման գործում, այսինքն՝ խորհրդակցական ձայնի իրավունքով մասնակցի ընկերության ընդհանուր ժողովի կամ տնօրենների խորհրդի նիստերին:

Ուշադրության արժանի հաջորդ հարցը բաժնետիրական ընկերություններում խորհրդի և սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություններում մասնակիցների ժողովի ու խորհրդի՝ խոշոր գործարքներ կնքելու վերաբերյալ որոշումների կայացման համար անհրաժեշտ քվորումն է:

«Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքը սահմանում է, որ եթե խոշոր գործարքի առարկա հանդիսացող գույքի արժեքը ընկերության ակտիվների հաշվեկշռային արժեքի 25-ից 50 տոկոսն է, ապա խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշումը պետք է ընդունվի

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

խորհրդի կողմից միաձայն, ընդ որում՝ խորհրդից դուրս եկած անդամների ձայները հաշվի չեն առնվում: Իսկ եթե խոշոր գործարքի առարկա հանդիսացող գույքի արժեքը ընկերության ակտիվների հաշվեկշռային արժեքի 50 տոկոսից ավելին է, ապա խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշումը պետք է ընդունվի ընդհանուր ժողովի կողմից՝ դրան մասնակցող բաժնետերերի ձայների 3/4-ով, եթե Ընկերության կանոնադրությամբ ձայների առավել մեծ քանակ սահմանված չէ:

Վերլուծելով վերոնշյալ հոդվածների դրույթները՝ հարց է առաջանում՝ ո՞վքեր են համարվում խորհրդից դուրս եկած անդամներ՝ հիմք ընդունելով նաև այն փաստը, որ օրենքն այս հարցի վերաբերյալ որևէ սահմանում չի տալիս:

Ելնելով Ռուսաստանի Դաշնության[5, հոդված 48], Բելառուսի[6, հոդված 552], Ղազախստանի[7, հոդված 55], Մոլդովայի[8, հոդված 332] և այլ երկրների օրենսդրությունների համեմատական ուսումնասիրությունից՝ կարծում ենք, որ խոսքն այս դեպքում ոչ թե քվեարկությանը չմասնակցած, այլ խորհրդից առհասարակ դուրս եկած անդամների մասին է: Մասնավորապես՝ ՌԴ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի 48-րդ հոդվածի համաձայն՝ տնօրենների խորհրդից դուրս եկած անդամներ են համարվում նրանք, որոնց լիազորությունները վաղաժամկետ դադարեցվել են և մահացածները: Այսինքն՝ խորհրդից դուրս եկած են համարվում այն անդամները, որոնք կամ մահացել են, կամ էլ ընդհանուր ժողովի կողմից նրանց լիազորությունները վաղաժամկետ դադարեցվել են: Իսկ բոլոր այն դեպքերում, երբ խորհրդին չի հաջողվում միաձայն որոշում կայացնել, տեղի է ունենում հետևյալ երկու զարգացումներից մեկը.

- գործարք կնքելու մասին խորհրդի որոշման բացակայության փաստը նախևառաջ բացառում է գործադիր մարմնի կողմից այն կնքելու հնարավորությունը,
- խորհրդի որոշմամբ գործարք կնքելու վերաբերյալ որոշման կայացման հարցը կարող է փոխանցվել ընդհանուր ժողովի հետագա քննարկմանը:

Անհրաժեշտ է նշել, որ օրենքը բացառում է վերոնշյալ ընթացակարգերից որևէ շրջանցում, հետևաբար նույնիսկ այն դեպքում, երբ խորհրդի կողմ կամ դեմ քվեարկող անդամները միաժամանակ նաև

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ընկերության բաժնետերերն են և միասին տիրապետում են ընկերության քվեարկող բաժնետոմսերի 3/4-ին, միևնույն է նրանք իրավունք չունեն շրջանցելու սահմանված ընթացակարգը, ուստի խորհուրդը ամեն դեպքում խոշոր գործարքներ կնքելու մասին որոշումը պետք է կայացնի միաձայն:

Սակայն բոլոր այն դեպքերում, երբ խորհուրդը չի կարողանում միաձայն որոշում կայացնել, խորհուրդը գործարքի կնքման վերաբերյալ որոշում կայացնելու հարցը պարտավոր է հանձնել ընդհանուր ժողովի քննարկմանը: Ուստի հարցը, թե ի՞նչ անել, երբ խոշոր գործարք կնքելու վերաբերյալ որոշման կայացումը հնարավոր չէ անհրաժեշտ քվորումի բացակայության պատճառով, օրենսդրական կարգավորման կարիք ունի: Կարծում ենք, որ պետք է «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի 61-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ պարբերության մեջ ավելացնել, որ խորհուրդը գործարք կնքելու մասին որոշման ընդունման հարցը պարտավոր է փոխանցել ընդհանուր ժողովի քննարկմանը նաև խորհրդի նիստին անհրաժեշտ քվորումի բացակայության դեպքերում:

Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների համար սահմանած է խոշոր գործարքների կնքման մասին որոշումների կայացման այլ կարգ: «Ս» օրենքի 48-րդ հոդվածի ուժով միայն մասնակիցների ընդհանուր ժողովն է իրավասու խոշոր գործարքների կնքման վերաբերյալ որոշում կայացնել: Հարկ է նկատել, որ այս հոդվածը դիսպոզիտիվ բնույթ է կրում: Մասնավորապես՝ սահմանվում է, որ ընկերությունն իր նախաձեռնությամբ խորհրդի ձևավորված լինելու դեպքում կարող է կանոնադրությամբ խորհրդի իրավասությանը հանձնել իր զուտ ակտիվների 20-50 տոկոսը կազմող արժեքով գործարքները կատարելու մասին որոշումների ընդունման իրավասությունը: Կանոնադրությամբ կարող է նաև նախատեսվել, որ խոշոր գործարքներ կատարելու համար ընդհանրապես չի պահանջվում ընդհանուր ժողովի կամ ընկերության խորհրդի որոշումը:

Ուշագրավ է նաև այն, որ «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին»[3]օրենքը, ի տարբերություն «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին»[2]օրենքի, չի սահմանում ձայների հարաբերակցությունը, որով խոշոր գործարքներ կատարելու

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

մասին որոշումները կարող են ընդունվել ընդհանուր ժողովի, իսկ խորհրդի ձևավորված լինելու դեպքում՝ նաև խորհրդի կողմից:

«Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» օրենքը սահմանում է նաև, որ ընկերության կանոնադրությամբ կարող է նախատեսվել, որ խոշոր գործարքներ կատարելու համար չի պահանջվում ընդհանուր ժողովի կամ ընկերության խորհրդի որոշումը: Այսպիսով՝ ստացվում է, որ մի կողմից վերոնշյալ օրենքն իմպերատիվ նորմերով սահմանում է խոշոր գործարքների կատարման վերաբերյալ որոշումների կայացման ընթացակարգերը, սակայն զուգահեռաբար թույլ է տալիս ընդհանրապես չկիրառել այդ դրույթները:

Ուստի կարելի է եզրակացնել, որ «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» օրենքում օրենսդրի կողմից ցուցաբերած մոտեցումն առավելապես համապատասխանում է հայաստանյան իրավական համակարգին, քանի որ այն ցուցաբերում է ճկունություն նշված ընկերությունների գործունեության կարգավորման հարցում՝ թույլ տալով հաշվի առնելամենաառանձինկազմակերպության առանձնահատկությունները:

Խոշոր գործարքի ինստիտուտի կարևոր խնդիրները է նաև այն, որ խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշման մեջ պարտադիր կերպով պետք է նշվեն հաստատվող գործարքի էական պայմանները:

Համեմատության համար նշենք, որ Ռուսաստանի Դաշնության «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի 79-րդ հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում է, որ խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշման մեջ պարտադիր նշվում են հաստատվող գործարքի էական պայմանները: Մասնավորապես՝ պետք է նշվեն անձինք, որոնք գործարքի կողմ կամ կողմեր են, շահառու կամ շահառուներ են, գործարքի արժեքը, գործարքի առարկան և այլ էական պայմաններ:

Կարծում ենք՝ խոշոր գործարքների կատարման մասին ցանկացած որոշում, անկախ այն բանից՝ ընդունվել է ընդհանուր ժողովի, թե խորհրդի կողմից, պետք է նշում պարունակի գործարքի առարկայի, դրա կողմերի ու շահառուների, գործարքի արժեքի և այլ էական պայմանների մասին: Հակառակ պարագայում պարզապես կորչում է խոշոր գործարքների կնքման վերաբերյալ որոշումների կայացման իմաստը, քանի որ ընկերության բաժնետերերը կամ մասնակիցները, չվերլուծելով գործարքի էական պայմանները, չեն կարող ընկերության հա-

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

մար կնքվող գործարքի նշանակության վերաբերյալ հստակ պատկերացում կազմել:

Ուստի կարծում ենք խոշոր գործարքների կնքման մասին որոշումների ռեկվիզիտների հարցը չափազանց կարևոր է և զգում է օրենսդրական կարգավորման կարիք, իսկ Ռուսաստանի Դաշնության «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի 79-րդ հոդվածի 4-րդ մասի ներառումը նաև մեր օրենսդրությունում կարող է լուծել այս խնդիրը:

Բացի այդ, ուշագրավ բացթողում կարելի է համարել նաև այն, որ թե բաժնետիրական, թե սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին օրենքները չեն նշում այն ժամկետները, որոնց ընթացքում այդ որոշումները պետք է ընդունվեն: Այս դեպքում հարց է առաջանում, երբ է պետք կայացնել գործարքի կնքումը հաստատող որոշումը՝ մինչև գործարքի կնքումը, թե՞ մինչև գործարքի կատարումը, թե՞ կատարումից հետո: Ենթադրվում է, որ այս դեպքում խոսքը մինչև գործարքի կատարումը գործարքի կնքման վերաբերյալ որոշման կայացման մասին է, հակառակ դեպքում կատարված գործարքը կարող է համարվել չհաստատված և դատական կարգով անվավեր ճանաչվել: Կարծում ենք, որ նշված բացթողումը շատ կարևոր ընթացակարգային հարց է, որ պիտի օրենսդրական կարգավորում ստանա կամ որոշակի ժամկետ նախատեսվի գոնե կանոնադրությամբ:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշումը կարող է անվավեր ճանաչվել, եթե չեն պահպանվել խոշոր գործարքի համար օրենքով նախատեսված պահանջները, բայց օրենքով ամրագրված չեն գործարքի համար էական պայմանները, ուստի առաջարկում ենք «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» և «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» օրենքներում դրույթ ամրագրել, որով սահմանվի, որ խոշոր գործարքը հաստատելու որոշման մեջ պարտադիր նշվում են գործարքի համար էական պայմանները՝ գործարքի կողմերը, շահույթ ձեռքբերողները, գործարքի արժեքը, գործարքի առարկան, գործարքի հաստատումից հետո գործարքը կնքելու օրն ու ժամկետը:

Ամփոփելով խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշումների կայացման կարգն ու առանձնահատկությունները՝ կարող ենք եզրակացնել,

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

որ խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշումը ընդունվում է խորհրդի կողմից միաձայն, ընդհանուր ժողովի կողմից՝ բաժնետերերի ձայների 3/4-ով, իսկ գործադիր մարմինը չի մասնակցում խոշոր գործարք կնքելու որոշումների ընդունմանը:

Բացի այդ խոշոր գործարք կնքման մասին որոշումներ կայացնելու հարցում բաժնետիրական ընկերությունների ղեկավար մարմինների համագործակցության հստակ մեխանիզմների բացակայությունը լուրջ խնդիրներ է առաջացնում բաժնետիրական ընկերությունների համար, իսկ սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների դեպքում նման խնդիր չկա, քանի որ այդ օրենքով հերթական և արտահերթ ընդհանուր ժողովները հրավիրվում են գործադիր մարմնի կողմից:

Ուստի, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ բաժնետիրական ընկերությունները մասնավոր իրավունքի սուբյեկտներ են, որոնց մասնակիցները պետք է հնարավորություն ունենան մասնակցելու ընկերության անմիջական ղեկավարմանը, ուստի առաջարկում ենք, որ գործադիր մարմինը խորհրդակցական ձայնի իրավունքով մասնակցություն ունենա ընկերության կողմից առավել կարևոր որոշումների ընդունման գործում, այսինքն՝ խորհրդակցական ձայնի իրավունքով մասնակցի խոշոր գործարք կնքելու վերաբերյալ բաժնետիրական ընկերության ընդհանուր ժողովի կամ տնօրենների խորհրդի նիստերին:

Տնօրենների խորհրդին տրված իրավունքը չհարաշահելու նպատակով առաջարկում ենք նաև «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի 61-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ պարբերության մեջ «իրավունք ունի» բառերը փոխարինել «պարտավոր է» բառով, որով խորհրդի ոչ թե իրավունքը, այլ պարտականությունը կդառնա գործարքների կնքման մասին որոշում կայացնելու վերաբերյալ հարցի քննարկումը հանձնել ընդհանուր ժողովին, եթե խորհրդի անդամները չկարողանան վերջնական համաձայնության գալ:

Այսինքն՝ խոշոր գործարք կնքելու մասին որոշումների հաստատման և կնքման ընթացակարգերը պետք է համապատասխանեն օրենսդրության պահանջներին, հակառակ դեպքում այդ որոշումները կարող են անվավեր ճանաչվել դատական կարգով:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ավետիսյան Վ.Դ., Կորպորատիվ իրավահարաբերությունների արդի հիմնահարցերը Հայաստանի Հանրապետությունում, ԵՊՀ հրատ., Երևան, 2013թ.:
2. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք (25.09.2001), ՀՀՊՏ 2001.11.06/34(166):
3. «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք (24.10.2001), ՀՀՊՏ 2001.12.07/38(170):
4. Ավետիսյան Վ.Դ., Կորպորատիվ իրավահարաբերությունների արդի հիմնահարցերը Հայաստանի Հանրապետությունում, ԵՊՀ հրատ., Երևան, 2013թ.:
5. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՌԴ դաշնային օրենք (ընդունված 26.12.1995թ.):
6. «Տնտեսական ընկերությունների մասին» Բելառուսի Հանրապետության օրենք (ընդունված 09.12.1992թ.):
7. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» Ղազախստանի Հանրապետության օրենք (ընդունված 13.05.2003 թ.):
8. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» Մոլդովայի Հանրապետության օրենք (ընդունված 02.04.1997թ.):

ПОРЯДОК И ОСОБЕННОСТИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЯ О ЗАКЛЮЧЕНИИ КРУПНОЙ СДЕЛКИ

Ануш Мовсисян

НАН РА, юридический факультет, магистр

Саак Манукян

ЕГУ, кафедра государственного управления, к.ю.н.

Работа посвящена особенностям порядка принятия решения о заключении крупной сделки. Предметом исследования данной статьи стал процесс принятия этого решения, также выявлены взаимоотношения между руководящими органами экономических компаний в ходе этого процесса, рассмотрены ключевые вопросы в этой области, предпринята попытка предложить возможные

юридические решения для улучшения института крупной сделки в контексте изучения международного опыта.

Ключевые слова: крупная сделка, акционерное общество, хозяйственная компания, руководящий орган, существенное условие, балансовая стоимость активов.

ORDER AND FEATURES OF DECISION-MAKING ABOUT THE CONCLUSION OF A MAJOR TRANSACTION

Anush Movsisyan

NAS RA, Faculty of Law, Master

Sahak Manukyan

YSU, Department of Public Administration, PhD in Law

The article touches upon the specific features of major transaction decision-making roles. The object of this article is the process of making decisions, as well emphasising intercooperation of economic company administrations in this process, key questions of this field are viewed. An attempt has been made to propose possible law decisions for the improvement of the major transaction decision-making institute in the context of international experience.

Keywords: major transaction, joint-stock company, commercial organisations, governing body, essential condition, book value of assets.